

LAULUNOPETTAJAN IDENTITEETTI SEKÄ ITSENSÄ KEHITTÄMINEN

Hanna Seppänen

**Pedagoginen opinnäytetyö
Huhtikuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Seppänen, Hanna	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 14	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi LAULUNOPETTAJAN IDENTITEETTI SEKÄ ITSENSÄ KEHITTÄMINEN		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Pylkkä, Outi		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tässä työssä perehdytään lauluopettajan työhön sekä siihen kuinka lauluopettajan ammatti-identiteetti muotoutuu. Keskeisenä tutkimuskohteena on nimenomaan se, kokeeko lauluopettaja itsensä ensisijaisesti muusikoksi vai pedagogiksi. Lisäksi olen kiinnittänyt huomiota itsensä kehittämiseen ja siihen kuinka esiintyminen vaikuttaa lauluopettajan työhön.</p> <p>Keskeisenä elementtinä tässä työssä on kolmen lauluopettajan haastattelut, joista olen hakenut teoreettisen ja oma-kohtaisten kokemusten lisäksi tietoa edellä mainituista asioista. Niin haastattelut kuin aiemmin tehdyt tutkimuksetkin musiikin alalta tukivat käsitystä siitä, että moni pedagogi tuntee itsensä ensisijaisesti muusikoksi. Haastatteluiden pohjalta voidaan myös todeta, että itsensä kehittäminen niin esiintyen kuin muinkin keinoin koetaan mielekkääksi ja todella tärkeäksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Ammatti-identiteetti, lauluopettaja, muusikko, opettajuus		
Muut tiedot		

Date

23.4.2009

Author(s) Seppänen, Hanna	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 14	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title IDENTITY AND SELF IMPROVEMENT OF A VOICE TEACHER		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Pylkkä, Outi		
Assigned by		
Abstract <p>In this work I concentrated to observe a voice teacher`s work itself and how her or his professional identity is formed. In my searching, the most important question was if the voice teacher value him/ herself as a musician or teacher at the first step. Additionally I made question for teacher`s development, how his/her own performance could influence to his/ her teaching work.</p> <p>For this project I interviewed three teachers from whom I asked their theoretical and also personal experiences. The conclusion from this research and also from former research in music field is that many teachers feel themselves as a musician first of all. From these all interviews, I can prove that teacher`s own development through his/her own performance or the same kind of experiment is ideal and very important to continue.</p>		
Keywords Professional identity, voice teacher, musician		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

<i>SISÄLTÖ</i>	<i>1</i>
<i>1 JOHDANTO</i>	<i>2</i>
<i>2 LAULUNOPETTAJANA TOIMIMINEN</i>	<i>3</i>
2.1 Laulunopettajan ammatti-identiteetti	4
2.2 Haastattelut ja niiden toteutus	5
2.3 Taustatietoa haastatelluista	6
<i>3 LAULUNOPETTAJAN IDENTITEETTI: MUUSIKKO VAI PEDAGOGI</i>	<i>7</i>
<i>4 ITSENSÄ KEHITTÄMINEN JA SEN TÄRKEYS</i>	<i>9</i>
<i>5 PEDAGOGI ESIINTYVÄNÄ TAITEILIJANA</i>	<i>11</i>
<i>6 POHDINTA</i>	<i>13</i>
<i>7 PÄÄTÖS</i>	<i>14</i>
<i>LÄHTEET</i>	<i>15</i>
Kysymykset haastattelujen rungoksi	2

1 JOHDANTO

Ajatus pedagogisesta opinnäytetyöstäni lähti omasta itsestäni ja siitä, olenko muusikko, pedagogi vai molempia sulassa sovussa. Meistä koulutetaan tässä koulutusohjelmassa pedagogeja, mutta kuitenkin oman muusikkouden ja instrumentin hallinnan on oltava ammattimaista tasoa, jotta pystyisi siirtämään tietojaan uusille sukupolville. Ei siis riitä että on hyvä pedagogi, vaan täytyy myös olla vähintäänkin yhtä hyvä soittaja tai laulaja. Hyvä pedagogi taas pitää sisällään lukemattomia asioita aina myötäsyttyisistä ominaisuuksista, kuten sosiaalisuudesta, opintojen kautta tiedostettaviin ja kehitettaviin asioihin, kuten ihmiskäsitykseen ja opettajan käyttöteorioihin asti.

Ryhdyin myös pohtimaan, antaako opettajan oma esiintymiskäytäntö jotain opettamiseen vai onko se täysin yhdentekevää. Itse olen kokenut, että ne opettajani, jotka esiintyvät myös itse jatkuvasti, osaavat asettua oppilaan asemaan huomattavasti paremmin, kuin ne, jotka ovat vieraantuneet vuosia sitten esiintymiskulttuuristaan. Liitin tähän osioon myös itsensä kehittämisen, sillä sellaiseksi koen myös esiintymisen, vain yhteinä osana tosin.

Pysykö tässä tapauksessa laulunopettaja siis jatkuvassa liikkeessä vai pääseekö se ehkä sammaloitumaan? Tässä työssä voin tuoda esiin vain oman historiani ja kolmen haastatellun opettajan näkökannat joiden toivon voivan antaa perspektiiviä näihin kysymyksiin.

2 LAULUNOPETTAJANA TOIMIMINEN

Suomessa laulunopettaja voi toimia monenlaisissa työympäristöissä aina kansalaisopistoista ammattiin opiskelevien pariin saakka. Moni opettaja opettaa myös yksityisoppilaita muiden opiskelijoin lisäksi. Ensisijaisesti laulunopettajat toimivat kuitenkin näistä työympäristöistä juuri kansalais- ja musiikkiopistoissa, sillä niissä on suurimmat asiakasvolyymit, jolloin niihin kaivataan myös eniten opettajia. Laulunopiskelun suosio on sitä paitsi nykyään suurta ja niin opiskelijoita kuin oppilaitakin paljon. Muita oppilaitoksia on paljon, kuten kansan- ja kristilliset opistot joissa voi olla niin musiikkilinjoja kuin laulun lyhytkursseja aiheesta kiinnostuneille sekä konservatoriot ja ammattikorkeakoulut, joissa voi opiskella ammattiin laulun saralla. Suomessa on myös Sibelius Akatemia Helsingissä ja Kuopiossa, joissa toimii muutamia laulunopettajia.

Voidakseen päteväytyä laulun instrumentin opettajaksi, on sitä opiskeltava ammattikorkeakoulussa, joita on ympäri Suomea. Ammattikorkeakoulussa opettaakseen on taas haettava pätevyyttä kouluttautumalla yliopistotasoisessa oppilaitoksessa, joko Suomessa Sibelius Akatemiassa tai ulkomailla jossain vastaavassa oppilaitoksessa. Sibelius Akatemian opettajat ovat taas tehneet opintojensa lisäksi myös näyttävän ammattilaisuran joko oopperan tai kamarimusiikin saralla saadakseen lisää pätevyyttä omaan opettamiseensa. Toki laulutunteja voi antaa lähes kuka tahansa epäpäteväkin, mutta nämä ovat viralliset ja pätevien laulunopettajien läpikäymät portaat suomalaisessa systeemissä.

Aina laulunopettajan työ ei ole pelkkää laulunopetusta, oli sitten kyse klassisesta, kansan-, tai pop-jazz-laulusta. Usein se on myös äänenhuoltoa tai äänen kestävyuden harjoittamista esimerkiksi puhetyöläisten osalta. Oppilas voi tulla laulutunnille innostuneena laulamista, mutta äänihygieeniset asiat on oltava kunnossa ennen laulamaan ryhtymistä. Jos siis esimerkiksi puheessa on jokin väärä maneer joka kuluttaa ääntä, voidaan siihen puuttua laulutunnilla ilman lauluakin, mutta toki voidaan työskennellä myös laulun kautta.

2.1 Laulunopettajan ammatti-identiteetti

Niin laulunopettajalla kuin kellä tahansa muulla alansa ammattilaisella on tietty käsitys tai mielikuva omasta työstään ja toimenkuvastaan. Ammatti-identiteetti lähtee kuitenkin rakentumaan jo opiskelu ja koulutusvaiheessa ja muotoutuu myös työvuosien kuluessa uuteen muotoonsa yksilön saadessa uusia näkökulmia työhönsä. Opettajan työ, oli se sitten musiikin aineenopettajan, tai laulun instrumentin opettajan työ, on kuitenkin sellainen ammatti, josta jokaisella on jonkinlaista tietoa jo omasta lapsuudesta, kuten Räsänen ja Vänni (2005) toteavat. Näin ollen opettajan tehtäviin valmistuessaan on identiteetin rakentuminen alkanut ehkä jo lapsuudessa.

Ruismäen (1991) mukaan ammatti-identiteetillä tarkoitetaan niitä ominaisuuksia, piirteitä ja tunnusmerkkejä, jotka tulevat ilmi yksilön samastumisessa ammattiin ja ryhmään sekä työpaikan olotilaan, järjestelmään tai ajatusmaailmaan. Hänen mukaansa myös voimakkaan ammatti-identiteetin muotoutumisen edellytyksenä ovat vahva koulustausta josta sukeutuu hyvä ammattipätevyys sekä itsekunnioitus. (Ruismäki 1991,50.) Ammatti-identiteetti ei siis voi syntyä sattumalta tai jossain ammatissa toimiessa itsestään, vaan se on alkanut kehittyä jo opintovuosina ja kehittyy edelleen ammatissa toimiessa vahvaksi mittavan ajatusprosessin tuloksena ja tiedostaen tai osin tiedostamatta.

Puhuttaessa ammatti-identiteetistä, on mielestäni mainittava myös opettajuus ja sen kehittyminen. Mielestäni tässä tapauksessa, kun käsitellään laulunopettajaa, on yksi osa ammatti-identiteettiä ja sen muotoutumista myös opettajuus ja sen kehittyminen. Perttula (1999) on sitä mieltä artikkelissaan Mitä opettajuus on, että jokaisen opettajan on hahmotettava työnsä perusluonne itse. Voi olla niin, että tuntuisi helpottavalta, että jokin ulkopuolinen taho, kuten esimerkiksi hallinto tai opetussuunnitelmat muotoilisivat koko opetustyön muodon ja sisällön, mutta tämä työ on kuitenkin tehtävä itse. Jokaisen on muodostettava opettajuutensa itse, oman itsensä näköiseksi ja näin ollen sen ydintä on turha etsiä oman ajattelunsa kokemisen tapansa ulkopuolelta. (Perttula 1999, 18-19.) Samoilla linjoilla on myös Heikkinen (1999) todetessaan, että nykyään opettaja nähdään entistä enemmän aktiivisena toimijana, joka rakentaa itse oman opettajuutensa (Heikkinen 1999,7). Näin ollen, jos opettajuus rakennetaan itse, on ammatti-identiteetinkin rakentuminen mitä suurimmissa määrin oman ajattelun ja tekemisen

tulos. Heikkinen toteaa kuitenkin, että tätä opettajuutta ei rakenneta tyhjiössä, vaan vuorovaikutuksessa niin yhteiskunnan kun yksilöidenkin, esimerkiksi oppilaiden, kanssa.

Pohdin oppilaiden myös vaikutusta opettajan opettajuuden ja identiteetin muotoutumiseen. Juuri valmistunut opettaja, jolla toki on jo paljon työkaluja niin opettajuuden kun ammatti-identiteetinkin rakentamiseen, on kuitenkin monenlaiset mahdollisuudet sijoittua työelämään. Entäpä jos ensimmäiseksi luokaksi tai oppilaaksi sattuu todella haastava tapaus? Murentaako se vastavalmistuneen maailmankuvan jota todella ekstrovertti ja innokas tapaus ei ehkä tekisi? Entä jos hän ei työllistyäkään heti alkuun? Viedäänkö silloin ammatti-identiteetti kokonaan ja kokeeko opettajana itsensä epäonnistuneeksi ennen kun on päässyt edes kunnolla yrittämäänkään? Ammatti-identiteetin ja opettajuuden rakentumisessa voi siis olla sattumallakin sormensa pelissä, mutta niin on elämässä aina muutenkin, joten rakennamme sellaista identiteettiä ja opettajuutta, jollaisen omassa elämässämme koemme mahdolliseksi.

2.2 Haastattelut ja niiden toteutus

Valitsin tähän työhön kolme haastateltavaa. Perusteina heidän valitsemiselleen olivat heidän laulupedagogin työnsä, heidän lähtökohtansa sekä heidän edelleen jatkuva esiintymisensä konserteissa. Kaikki kolme, Anneli Hynninen, Chieko Okabe-Silvasti sekä Jaana Raivio ovat tuntemiani laulunopettajia, joiden tiedän jatkuvasti niin opettavan kuin konsertoivankin. Lisäksi he ovat eri-ikäisiä ja heidän koulutustaustansa ovat keskenään erilaisia, sillä syntyperältään japanilainen Okabe-Silvasti on aloittanut opintonsa Japanissa jatkaen sieltä Pohjois-Amerikkaan ja sieltä Saksaan. Mietinkin ennen vastausten saamista, näkyvätkö erilaiset lähtökohdat ja opiskeluhistoriat vastauksissa.

Muotoilin kysymyslomakkeen ennakolta, jotta kaikki haastattelut seuraisivat tietyissä määrin samaa kaavaa ja saisin vastaukset samoihin kysymyksiin, jolloin tätä haastattelua voidaan pitää lomakehaastatteluna. Tällöin vastaukset olisivat helpoimmin vertailukelpoisia toistensa kanssa. Ensimmäisenä halusin tietää kuinka kauan haastateltava on toiminut musiikin parissa ja kuinka kauan tämä on toiminut musiikkipedagogina. Tällä halusin kartoittaa vastaajan taustaa. Seuraavaksi kysyin muusikon ja pedagogin rooleista, kummaksi vastaaja itsensä ensisijaisesti kokee. Tämä kiinnosti yleisestikin

tutkimuksen kohteena olleen musiikkipedagogin identiteetin muotoutumisen kannalta ja halusin vahvistusta näkökulmaani aiheesta. Seuraavana pyysin vastaajaa hie-
man tarkemmin pohtimaan näitä rooleja ja niiden eroja.

Seuraavaksi kysyin itsensä kehittämistä; kuinka vastaaja kehittää itseänsä ja kuinka paljon käyttää aikaa siihen. Itse pidän itsensä kehittämistä tärkeänä ja toivoinkin saavani monia erilaisia keinoja itsensä kehittämiseen, jotka haastateltavat ovat omalla kohdallaan hyväksi havainneet. Tämän jälkeen pyysin vastaajaa kertomaan kuinka tärkeää itsensä kehittäminen hänen mielestään on. Viimeisenä teemana ovat esiintyminen ja sen vaikutus opettamiseen. Ensin kysyin omasta esiintymistiheydestä ja esiintymistilanteista. Seuraavana tiedustelin kuinka esiintymine tukee opettamista. Lopuksi pureuduin esiintymisten hyötyihin ja haittoihin vielä tarkemmin ja kysyin, mitä esiintyvänä taiteilijana työskentely merkitsee opetustyössä kunkin vastaajan kohdalla.

2.3 Taustatietoa haastatelluista

Aluksi kysyin kuinka kauan haastateltavan ovat toimineet musiikin parissa. Kuten olin olettanutkin, oli jo lapsesta asti istuttu pianon ääressä (Okabe-Silvasti 2009) tai oltu muuten musiikin kanssa tekemisissä vaikkapa kotoa käsin, mutta opettajana musiikin saralla oli toimittu vastaajasta riippuen 11-30vuotta. Tätä on kuitenkin jokaisella edeltänyt pitkät opinnot niin esimerkiksi pianon kuin laulunkin saralla, kuten jo mainittua, Okabe-Silvastilla pääosin ulkomailla ja Raiviolla ja Hynnissellä pääosin Suomessa.

3 LAULUNOPETTAJAN IDENTITEETTI: MUUSIKKO VAI PEDAGOGI

Tästä aiheesta on tehty paljonkin tutkimuksia ja niiden tulokset ovat olleet kovin yhteneväisiä. Samaan lopputulokseen tulin myös tässä omassa pienimuotoisessa haastattelututkimuksessani, eli muusikkous tulee usein ensin. Raivio (2009) tosin on omien sanojensa mukaan ”ehkä enemmän pedagogi”, mutta hänenkin mielestään molemmat ovat tärkeitä ja tuntemus myös vaihtelee tilanteiden mukaan. Jos esimerkiksi on paljon konsertteja ja muuta keikkailua, muusikkous on myös hänellä päällimmäisenä mielessä. Uskallan vetää Raivion vastauksesta myös sen johtopäätöksen, että koska pedagogiset asiat ja opettaminen on hänellä tällä hetkellä esimerkiksi uuden tutkinnon tekemisen vuoksi omassa elämässä näkyvästi esillä, tulee pedagogin roolikin helpommin päällimmäisenä.

Tutkiessani tätä aihetta olen tullut siihen tulokseen, että jo opiskeluaikana oppilas miettii tätä dilemmaa ja muodostaa itse itsestään käsityksen joko muusikkona tai pedagogina miettien omistautuisiko täysin musiikille vai käyttäkö aikaansa myös tulevan ammattinsa kysymyksien miettimiseen (Hyry 2007, 82). Toki identiteetin valintaan vaikuttaa ympäristön suhtautuminen yksilöön joko muusikkona tai pedagogina, mutta itse oppilaan on kuitenkin valinta tehtävä, joko ympäristön sanelemana tai omiin kokemuksiinsa omasta itsestään luottaen. Robertsinkin tutkimuksessa (1991) käykin ilmi, että vaikka hän tutki musiikinopettajaksi valmistuvia opiskelijoita ja heidän identiteettiään, oli lähes poikkeuksetta jokainen identifioinut itsensä muusikoksi pedagogin sijaan ja sellaisena heidät usein nähtiin.

Hain vastausta lähinnä siihen, löytävätkö haastatellut eroa muusikon ja pedagogin roolien välille ja millaisia eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia niissä on. Voiko näitä kahta heidän omassa tapauksessaan erottaa toisistaan?

Yhteistä kaikkien vastauksille oli, että pedagogi voi olla usein kasvattamassa tai kouluttamassa juuri muusikoita. Yleisesti ottaen pedagogilla on oltava hyvät solistisen instrumenttinsa taidot, että voi edes hakeutua pedagogin koulutukseen ja sitä kautta työhön. Hynninen (2009) pohti paljon muusikon ja pedagogin roolien eroavaisuutta. Esimerkiksi muusikon mahdollisuus olla kovinkin kapea-alainen osaamisensa ja musiikin tuottamisensa suhteen eroaa pedagogin laaja-alaisen osaamisen tarpeesta paljon.

Myös ihmisenä muusikko voi hakeutua samanhenkisten ihmisten kanssa tekemään töitä, kun taas pedagogin on omattava hyvät sosiaaliset taidot ja tultava toimeen hyvinkin monenlaisten oppilaiden ja muiden tahojen kanssa.

Miettiessäni näitä rooleja arjessa, niissä voi olla paljonkin eroja, mutta ollessani pedagogina, opettajan oppilaani edessä, on silloin vaikeaa ryhtyä erottamaan muusikkoa pedagogista. Koenkin että pedagogin on työtä tehdessään vaikeaa erottaa muusikkous pedagogista, mutta muusikon on helppo olla muusikko ilman pedagogin paineita. Myös pedagogin on helppo astua muusikon muottiin ollessaan käytännön muusikon työssä. Näin ollen samassa ihmisessä voi olla nämä molemmat puolet, mutta niiden erottaminen toisistaan voi olla ihan tilannekohtaistakin.

4 ITSENSÄ KEHITTÄMINEN JA SEN TÄRKEYS

Kukaan haastattemistani henkilöistä ei nimennyt minkäänlaista aikamäärää kuinka paljon he käyttävät aikaa itsensä kehittämiseen, sillä kaikilla moni elämän osa-alue liittyy laulamiseen tai musiikkiin yleensä. Itsensä kehittäminen voi olla niin kuntoilua (Okabe-Silvasti 2009) kuin lukemistakin (Hynninen 2009), sillä kaikki liittyy laulamiseen tai pedagogin työhön yleensä. Voidaankin todeta, että ainakin nämä henkilöt ovat jatkuvassa kehityksen liikkeessä ja keinot ovat monet. On siis kapeakatseista ajatella, että vain oma lauluharjoittelu tai pedagogisten kirjojen lukeminen kehittää ihmistä omassa ammatissaan, sillä melkein mikä tahansa arjen uusi asia voi tukea työssä kehittymistä.

Olen itse kuullut eräältä laulunopettajalta kehotuksen tutustua kaikkeen taiteeseen ja etsiä sen kauneutta. Se on ehkä osa totuutta, mutta hyvä viittaus siitä, että pelkästään jo todettu laulaminen ei tee hyvää laulajaa ja pedagogia, vaan on oltava kokemusta ja tietoa muustakin elämästä. Muut taiteet ehkä opettavat asioita kauneuden tajusta mutta myös muu elämä luokkahuoneen ulkopuolella opettaa tiettyjä realiteetteja nykyihmisen maailmasta. Esimerkiksi sen seuraaminen, miten musiikinopetus peruskoulussa nykyään kehittyi, on varsin tarpeellista, sillä jokainen tuleva laulunoppilas on peruskoulun opetuksen läpikäynyt eikä se näin ollen ole ollenkaan laulunopettajan kannalta yhdentekevää.

Mennäkseni kuitenkin itse instrumenttiharjoitteluun, on oman instrumentin pitäminen kunnossa todella tärkeää. Kunnossa pysyminen vaatii paitsi edellä mainittuja asioita myös omaa harjoittelua ja kokemusta muusikon työstä, musiikin tekemisestä. Hyry (2007) on tutkimuksessaan selvittänyt, että opettajan oma toiminta auttaa tätä ymmärtämään kyseessä olevaa ongelmakohtaa paremmin kuin mikään muu. Vaikka opettaja itse ei siis olisikaan huippuluokan esiintyvä taiteilija, on hänen oma musisointinsa myös tärkeä osatekijä itsensä kehittämisessä. (Hyry 2007, 82.)

Kaikki kolme pedagogia totesivat kuin yhdestä suusta, että itsensä kehittäminen on todella tärkeää. Hynninen pohti myös, voiko pedagogina edes toimia jos ei kehitä itseään. Hän piti sitä mahdottomana. (Hynninen 2009.) Tässä kohdassa tuli myös puhetta laulusta instrumenttina, sillä siinä työvälineenä, instrumenttina on oma keho joka muuttuu ajan oloon, halusipa sitä tai ei. Jo nämä muutokset ja niiden mukanaan tuo-

mat haasteet ajavat itsensä kehittämiseen. Myös uusien näkökulmien saaminen työhön niin muusikkona kuin pedagogina antaa paljon. (Raivio 2009)

Itsensä kehittäminen on siis tärkeää kestääkseen ”vireessä” ja ollakseen ajan hermolla niin musiikki- kuin muussakin maailmassa. Joskus kuitenkin iskee epäusko joidenkin pitkän linjan opettajien kohdalla, joita olen oppilasurallani kohdannut, jotka voivat kyllä sanoa kehittymisen olevan tärkeää, mutta jotka tosiasiallisesti ovat todella urautuneet omaan tekemiseensä. Heidän mielestään uudet tuulet voivat olla jopa ohimeneviä virtauksia. On mahdotonta sanoa etukäteen jääkö jokin uusi asia tuulahdukseksi vai pysyväksi, mutta siihen tutustuminen ei kuitenkaan mielestäni vahingoita ketään. Jos toteaa tämän uuden asian itselle sopimattomaksi, voi siitä silti kertoa muille ja tutustua siihen sen verran että tietää mistä puhuu. Ymmärrän kuitenkin että uran loppupuolella voi tulla hyvin urautuneeksi ja putkinäköiseksi, eikä itsensä kehittäminen kiinnosta uran lopun jo häämöttäessä. Se ei kuitenkaan ole oikein oppilaita kohtaan jotka tavallaan joutuvat sijaiskärsijöiksi tällaisessa tilanteessa.

Toivon, että itse jaksan pitää itseni kunnossa niin henkisesti kuin fyysisestikin niin itseni kuin oppilaideni tähden urani läpi. Ainakin nyt miellän oman instrumenttiharjoitteluni niin tärkeäksi, että haluaisin nähdä sen osana arkipäiviäni jatkossakin, toki harjoittelun määrät varmasti vuosien mittaan vaihtelevat. Olen myös luontaisesti utelias ihminen ja luen paljon, joten esimerkiksi ammattilehtien ja kirjallisuuden lukeminen on jatkossa osana itseni kehittämistä. Toivon myös voivani osallistua mestarikursseille tai muille lyhytkursseille saavuttaakseni parempia ja uudempia tietoja opettamistani asiasta.

Koen fyysisen harjoittelun, minkä tahansa liikunnan tärkeäksi itselleni lähinnä pitämään kehon ja mielen terveenä ja uskon pystyväni järjestämään jollekin mieleiselle urheilulajille viikoittaista aikaa. Viimeisenä, muttei todellakaan vähäisimpänä tulevat omat esiintymiset. Niihin liittyy oma tavoitteellinen harjoittelu ja itsensä likoon laittaminen, sekä sen kentän tunteminen, mihin omia oppilaitani tulevaisuudessa rohkaisen. Tunnen olevani myös esiintymisorientoitunut ihminen, joka mielellään laittaa oman osaamisensa peliin ja muiden nähtäväksi ja kuultavaksi. Saan näistä esiintymisistä niin paljon energiaa ja henkistä latausta, että toivon pääseväni jatkossakin niitä tekemään.

5 PEDAGOGI ESIINTYVÄNÄ TAITEILIJANA

Kaikki haastateltavani esiintyvät säännöllisesti enemmän tai vähemmän, mutta useamman kerran vuodessa kuitenkin. Paikat, ajat ja tilanteet kuitenkin vaihtelevat, kuten muusikoilla yleensäkin, eli mukaan mahtuu monenlaista konserttia ja muuta solistin-tehtävää.

Tähän pieneen tutkielmaani hainkin tietoisesti esiintyviä opettajia ja sellaisia löysin. Itse pidän esiintymistä ja itsensä likoon laittamista itsensä kehittämisen tärkeänä muotona, jonka siis toivoisin olevan osa lähes jokaisen laulopedagogin ohjelmaa. Opiskellessani olen tutustunut monenlaisiin pedagogeihin ja heissä on ollut niin konsertoivia kuin pelkästään pedagogisen uran tehneitä ja kaikkea näiden väliltä. Tietenkin on laulunoppilaita, jotka eivät koskaan haluakaan esiintymään vaan laulaa vain omaksi ilokseen ja kehittää omia taitojaan, mutta aina on joukossa myös niitä, jotka haluavat tehdä vaikkapa kuoronsa solistitehtäviä. Mielestäni opettajalla on oltava siis käsitys siitä mihin oppilastaan valmentaa, on se sitten vaikka solistinen tehtävä tai tilanne. Koska pedagogin uralle varmasti mahtuu niin omaksi ilokseen laulajia kuin lupaavia solisteja, on opettajalla oltava oma tuntuma esiintymiseenkin ja mieluummin tuore sellainen eikä vuosia sitten kerran läpikäyty. On vielä sanottava, että aloitteleva laulaja saattaa alussa kokea jopa laulutunnin yhtä jännittäväksi tilanteeksi kuin kokenut esiintyjä jonkin esiintymistilanteen, joten tätä itsensä kehittämisen muotoa ei mielestäni voida todellakaan väheksyä.

Vastaajat pitivät esiintymisiä työtä tukevana tekijänä. Jo itse esiintymistä edeltävä valmistautumisprosessi koettiin tärkeäksi tekijäksi (Hynninen 2009). Laitoin merkille myös sen, että esiintymisistä voitiin kokea hyötyvän niin itse pedagogina mutta myös heidän opiskelijansa voivat hyötyä niistä suoraan itse vaikkapa uuden ohjelmiston kartuttaminen mielessään. Raivio (2009) kokee esiintymisten pitävän hänet kiinni siinä kentässä mihin kouluttaa tulevia muusikoita. Hynninen (2009) taas listaa myös asioita, jotka suoraan voivat tukea oppilasta, esimerkiksi ohjelmistotuntemus lisääntyy ja onnistuneesta esiintymisestä voi saada jotain ideaa omaankin tekemiseen.

Myös esiintymisjännitys oli mainittu vastauksissa, tosin sitä oli vain lyhyesti sivuttu. Oletin saavani tähän kohtaan enemmänkin tietoa oppilaan esiintymistilanteisiin val-

mistamisesta, mutta vastauksissa keskityttiin enemmän muihin asioihin. Onkin niin, että juuri esiintymistilanteeseen ei ole yhtä suoraa kaavaa, jonka voisi monistaa ja se toimisi kaikilla yksilöillä, vaan jokaisen on tunnettava itsensä ja vaikkapa opettajan avustuksella löydettävä sopiva rutiini esiintymisiin. Arvostettu pitkänlinjan laulaja Dorothy Irving (2002) mainitsee kirjassaan myös, että esiintymistilanteisiin ei anneta tarpeeksi ohjausta ammatillisissa oppilaitoksissa. Instrumentin hallinta voi olla erinomaista, mutta opiskelija tarvitsee apua kehittääkseen myös esiintymiskykyään. (Irving 2002, 54.)

Tässä kohdassa haastateltavani keskittyivät osin käytännön asioihin ja osin opettajuuteen yleensä. Sekä Okabe-Silvasti (2009), että Hynninen (2009) mainitsivat, että lähestyvä esiintyminen ei saisi vaikuttaa liikaa oppilaisiin, tosin tunteja on pakko siirtää, jotta oma ääni olisi hyvässä kunnossa konsertin tullen. Raivio (2009) puolestaan mainitsi, että esiintymiset tuovat potkua omaan opettajantyöhön ja oppilaatkin haluavat nähdä opettajansa joskus esiintyvän. Myös itsensä ilmaiseminen omalla instrumentillaan, tässä tapauksessa laululla, koettiin tärkeäksi tekijäksi.

Mielestäni tässä kohdassa vastaajat mieltävät itsensä niin pedagogeiksi kuin muusikoiksi, sillä esiintymisten koettiin tuovan tukevia elementtejä niin opettajuuteen kuin muusikkouteenkin. Tämä on helppo allekirjoittaa myös itse, sillä esiintymiset merkitsevät paljon, vaikka päätyö tai toinen työ olisikin laulupedagogina työskenteleminen. Ne todellakin antavat paljon käytännön opetustyöhön, mutta myös kehittävät itseä niin esiintyjänä kuin muusikkona.

Haluaisin myös nostaa esiin tunnetun pianotaitelijan ja pedagogin Matti Raekallion Hyryn tutkimuksessa (2007) esiintuoman näkökulman opettajan työstä. Opettaja haluaisi usein myös itse soittaa enemmän, mutta ajan vähyys on esteenä. Raekallio toteaa kuitenkin, että oppilailta saa myös paljon eväitä omaan soittoonsa, joka ainakin jonkin verran kompensoi edellä mainittua ajan puutetta. Hän huomauttaa oppilaidenkin olevan erilaisia persoonia, jotka voivat ilmaista jossakin kappaleen kohdassa tietyn asian vaikkapa romanttisemmin kuin hän itse. (Hyry 2007, 83.) Aina löytyy siis myös uusia, tuoreita näkökulmia jos niitä osaa oikein katsoa.

6 POHDINTA

Niin haastattelujeni kuin tutkimustenkin pohjalta voidaan sanoa, että vaikka koulutus tekee meistä pedagogeja, on silti pääasiallinen identiteettimme muusikko. Mistä tämä mahtaa johtua? Ehkä pedagogisen ammattitaitomme pohjalle tarvitsemamme instrumentin hyvä hallinta on vuosien harjoittelun myötä muokannut käsityksemme itses-
tämme, jolloin siitä on hankalaa oppia pois. Toki se ei ole välttämätöntäkään. Kuten Roberts:n tutkimus (1991) osoittaa, myös opiskeluaikamme on hyvinkin määräävä oman muusikkoidentiteettimme muotoutumisessa. Tällöin myös muut näkevät meidät muusikkoina sen lisäksi, että koemme itsemme enemmän muusikoiksi kuin pedagogeiksi, vaikka hänen tutkimuksessaankin olivat kyseessä pedagogiopiskelijat. Voidaan siis todeta, että opiskeluaikamme vahvistaa muusikkoidentiteettiämme pedagogin sijaan. Kun sitten työmme tulevaisuudessa on kenties opettaa taas tulevia muusikkosukupolvia, onko tarpeenkaan mieltää itsensä pelkästään pedagogiksi, vaan olla rehellisesti myös muusikko, eli sitä, mihin oppilaammekin kenties itseään ovat vie-
mässä, ja olla näin esikuvana heille.

Kuten on jo aiemmin todettu, on itsensä kehittäminen monin tavoin mahdollista. On myös helpottavaa huomata, että ainakin haastattelemani opettajat ovat kovin aktiivisia tämän asian suhteen. Toki ajan hermolla pysyminen ja itsensä kunnossa pitäminen niin henkisesti kuin fyysisestikin on aikaa vievää puuhaa, johon toivon myös itse pystyväni järjestämään tarpeeksi aikaa työvuosien aikana. Mikään ei mielestäni ole pahempaa kuin paikoilleen jääminen, ainakin jos se jatkuu vuodesta toiseen. Onkin ehkä opittava löytämään ne itselle sopivat keinot oman harjoittelun lisäksi, joiden tuntee tukevan omaa tekemistään halutulla tavalla, on se sitten artikkelien lukeminen tai omien oppilaiden tekemisistä ammentaminen.

Myös omat esiintymiset ovat itsensä kehittämistä mitä suurimmissa määrin. Olikin jännittävää löytää haastattelujen kautta tietoa myös siitä, mitä kaikkea opettajan on otettava huomioon, kun oma konsertti lähestyy. Ei olekaan aivan yksinkertaista pitää niin oma instrumenttinsa kunnossa ja tuoreena, jos on esimerkiksi parikymmentä oppilasta viikossa opetettavana. Koska itse toivon tulevaisuudessa juuri sitä, että saisin urallani niin opettaa kuin esiintyäkin, niin nämä kokoneiden opettajien neuvot ja huomiot ovat ensiarvoisen tärkeitä. On siis pystyttävä ottamaan huomioon niin itsensä kuin oppilaansa, vaikka esiintyminen lähestyisikin.

7 PÄÄTÖS

Vaikka työssäni onkin käsitelty niin muusikkouden ja pedagogin vastakkainasettelua, itsensä kehittämistä kuin esiintymistäkin, on sen pääpaino juuri ensin mainitussa vastakkainasettelussa. Koska suurin osa instrumentin opettajista tuntee itsensä ensisijaisesti muusikoiksi pedagogin sijaan, on mielestäni tälle päätelmälle suoraa jatkumoa miettiä, kuinka sitten itseään kehittää niin muusikkona kuin pedagoginakin sekä kuinka muusikon tai pedagogin omat esiintymiset vaikuttavat opettamiseen ja mitä ne siihen tuovat. Tässä työssä lähestytäänkin juuri näitä identiteetin eri puolia useammasta näkökulmasta, eikä vain tyydytä pohtimaan valintaa näiden välillä ja minkä vuoksi kokee olevansa se mikä on.

Itse heräsin myös miettimään, onko meitä kouluttava organisaatio tietoinen tästä vastakkainasettelun tilasta ja sen tuloksista. Meille tarjotaa koko opiskeluaikamme mielikuvaa pedagogista yleisten aineiden taholta, mutta vaikkapa instrumentin opettajamme tai mestarikurssien vetäjät taas kouluttavat meitä aivan selkeästi muusikkoina ja taiteilijoina. Olisiko tätä rintamaa syytä tiivistää ja yhtenäistää? Tämänhetkinen tilanne ei ainakaan rohkaise mieltämään itseään pelkästään pedagogiksi. Lähinnä tuloksena on monenkin opiskelijan mielessä myllertävä ajatusjuoksu näiden kahden roolin välillä. Toisaalta, onko välttämätöntä valita? Jos siis tähän mennessä useimmat instrumenttiopettajat kokevat olevansa ensisijaisesti muusikoita, onko jo kyllin hyvä tulos, jos me ja tulevat sukupolvet koemme olevamme vahvasti molempia, niin pedagogeja kuin muusikoitakin. Eihän mikään muutos synny kuitenkaan hetkessä. Tätä pohdintaa kuitenkin mielestäni tarvitaan eikä sitä sovi sivuuttaa yhdentekeväenä. Oman identiteetin muotoutuminen on elämän kattava ja muuttuva prosessi jossa opinnot ja ammatti näyttelevät tärkeää osaa ja muokkaavat koko yksilöä. On siis kyse koko henkilön elämästä ja hyvinvoinnista.

LÄHTEET

- Heikkinen, H., 1999. Opettajuuden rakentumisen elementtejä teoksessa *Opettajuutta rakentamassa*. (toim.) Heikkinen, H., Moilanen, P. ja Rähä, P. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Hynninen, A. 2009. Päätoiminen tuntiopettaja, laulu, Joensuun konservatorio. Haastattelu 9.1.2009.
- Hyry, E. K. 2007. *Matti Raekallio soitonopetuksensa kertojana ja tulkitsijana*. Oulu: Oulu University Press.
- Irving, D. 2002. *Ammatti: muusikko: opas esiintyjälle*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Okabe-Silvasti, C. 2009. Sivutoiminen tuntiopettaja, laulu, Savonlinnan taidelukio. Haastattelu 13.1.2009.
- Perttula, J. 1999. *Mitä opettajuus on teoksessa Opettajuuden psykologia*. Räsänen, P., Arikoski, J., Mäntynen, P. ja Perttula, J. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Raivio, J. 2009. Päätoiminen tuntiopettaja, laulu, Joensuun konservatorio. Haastattelu 15.1.2009.
- Roberts, B. 1991. *Teacher Education as Identity Construction*. *International Journal of Music Education*. Original Series. Volume 18. No.1.
- Ruismäki, H. 1991. Musiikinopettajien työtyytyväisyys, ammatillinen minäkäsitys sekä uravalinta. *Jyväskylä Studies in the Arts* 37.
- Räsänen, O & Vänni, S. 2005. Musiikinopettajan ammatti-identiteetin kehittyminen Jyväskylän yliopistossa musiikkikasvatuksen koulutusohjelmassa. Pro gradu tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kysymykset haastattelujen rungoksi

1. Kuinka kauan olet toiminut musiikin parissa? Kuinka kauan opettajana?
2. Koetko itsesi ensisijaisesti muusikoksi vai pedagogiksi?
3. Mitä ajattelet muusikon ja pedagogin rooleista? Miten eroavat toisistaan jos eroavat?
4. Paljonko käytät aikaa itsesi kehittämiseen? Kuinka kehität itseäsi/omia taitojasi? (Koskee niin muusikkoutta kuin opettajuuttakin)
5. Koetko itsesi kehittämisen tärkeäksi? Miksi?
6. Esiinnytkö säännöllisesti? Kuinka usein? Millaisissa tilanteissa?
7. Jos esiinnyt, koetko sen tukevan pedagogin työtäsi? Miten?
8. Mitä esiintyvänä taiteilijana työskenteleminen merkitsee opetus-työssäsi?
9. Haastateltavan omat huomiot: